మనీషి

- పి.చంద్రశేఖర అజాద్

(1991 ఏప్రిల్ నెల చతుర నుంచి రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముద్రణ)

(గత సంచిక తరువాయి)

అయినా సాంబశివరావులో అంతులేని నిరాశ, నిస్పృహ అవన్నీ సులోచన దగ్గరే. ఉదయం లేస్తే అతని ప్రపంచం వేరు.

చాలాకాలం పాటు ఆమె ఈ రెండు రకాల ధోరణులని అర్థం చేసుకోలేకపోయింది.

ఓ రోజు చెప్పింది.

"త్వరలో మన నడుమకు ఓ పాపాయి రాబోతూంది"

"ఈ సంక్షోభంలోనా?" అన్నాడు.

"వాళ్ళకేం తెలుసు. సంక్షోభమో.. ప్రశాంతమో"

"రానివ్వు. మనం చేయగలిగిందేముంది అన్నాడు.

"చేయాల్సిందంతా చేసి అలా అంటారేమిటి?" అంటూ నవ్వింది సులోచన.

రోజులు గడిచిపోయాయి.

సులోచన పుట్టింటికి వెళ్ళింది. అయితే తన కూతురు చాలా అభిమానవంతురాలనే విషయం వాళ్ళమ్మకి తెలుసు. అందుకే వారి గురించి తెలుసుకోవాలనుకున్నా ఆ కోరికను బలవంతంగా నిగ్రహించుకుంది.

మొదటి కాన్పులో అమ్మాయి పుట్టింది.

తులసమ్మ ఆనంద్మగా బిడ్డను అందుకుని భూషయ్య చేతికి అందించింది. కొద్దిసేపు పరీక్షగా చూసి అందించాడు.

"ఎవరి పోలికా?" అంది తులసమ్మ.

"అప్పుడే ఎట్టా తెలుసుద్ది" అన్నాడు

ఓ రకంగా సులోచనతోనే భూషయ్యగారు ఎక్కువ మాట్లాడతాడు. అలా చేయగలిగింది. ఏదో ఒక పని కల్పించుకుని ఆయనతో మాట్లాడేది. ఎలా అయినా ప్రయత్నం చేసి మావయ్యగారిని తలెత్తి మాట్లాడేలా చేయాలనేది ఆమె ఆరాటంగా ఉండేది.

పాప పేరు విషయం గురించి సాంబశివరావు మాట్లాడాడు.

"మనం 'స్వప్న' అని పెట్టుకుందాం. నా ప్రాజెక్ట్ ఓ స్వప్నం. నా భవిష్యత్తు గురించి నా అంచనాలన్నీ స్వప్నాలుగా ఉంటున్నవేళ మన నడుమకు వాస్తవం వచ్చింది. అందుకే అమ్మాయికి 'స్వప్న' అని ఖాయం చేద్దాం."

"మీ స్వప్నంతో నేను ఏకీభవిస్తున్నా" అంది సులోచన.

తిరిగి హైదరాబాదు వెళ్ళిపోయారు.

కొంతకాలం పాటు అజ్ఞాత జీవితం అనుభవించినట్లే. మరలా ప్రపంచానికి అందులోనూ తమ అమ్మా, నాన్నలకి తెలిసింది మరో జననానికి ముందు. ఈ నడుమ కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచాయి.

రోజువారీ జీవితంకోసం సులోచన ఉద్యోగంలో చేరింది. ఎలా జీవించారో వారికే తెలుసు ఏ క్షణాన అయినా ఇంటికి వెళ్ళి నాన్నను అడిగి ఏమైనా తెచ్చుకుంటే అనిపించేది.

అందుకు తగిన శక్తి కూడా లభించేది కాదు. తను ఏదో చేయబోతున్నానంటూ ఎవరిముందూ ప్రగల్భాలు పలకలేదు. అయినా సులోచనతో అనసీ, లేదా తన మనసుకు చెప్పుకునీ తన ఊరి మోతుబరులమీద తనకున్న నిరసన, వారిని, వారి అహంకారాన్నీ దెబ్బకొట్టాలనే ఆలోచన మాత్రం పెరుగుతూ వచ్చింది. అది ఇప్పుడు తలెత్తి ప్రశ్నించటం ఆరంభించింది.

వారందరూ తనకేసి చూస్తున్నారనే అనిపించేది. అంతేకాదు 'భూషయ్య కొడుకుని' హేళన చేస్తున్నట్లుగా బాధపడేవాడు.

"ముందు పొట్ట చేత్తోపట్టుకుని ఈ ఊరు రాకపోతే సరి" అనేవరో అంటున్నట్లుగా అనిపించేది.

"ఈడి సంగతి ఆ భూషయ్యకెప్పుడో తెలుసు. అందుకే 'గొడ్డకాద పనిసెయ్యరా' అని గోలెట్టేవాడు"

"ఆ పనే సేత్తే సరిపోయేది. ఈడక్కడ సంపాయించాడో చచ్చాడోకానీ భూషయ్య దగ్గరున్నా ఈ పాటికది నాలుగెకరాలయి ఉండేది"

ఇవన్నీ సాంబశివరావుకు ఆలోచనలే.

జీవితం ఎప్పుడూ ఒకేరకంగా ఉండదు.

సాంబశివరావు జీవితంలో ఓ పెనుమార్పు వచ్చింది.

సాంబశివరావు తన ప్రాజెక్టు రూపొందించే విషయంలో ఎలాంటి పొరపాటు పడలేదు. అయితే 'బ్యూరోక్రసీ' గురించి అతనికి తెలియదు.

దేశం పారిశ్రామికంగా ముందుకు పోవాలి.

పరిశ్రమలు స్థాపించేవారికోసం మేం సహాయాలు చేస్తాం. ముందుకు రండి అని ఉపన్యసించేవారిని చూసి అతను అనేక భ్రమలకు లోనయ్యాడు. తన పాజెక్టుని చూసిన వెంటనే పనులన్నీ పూర్తయి అనుకున్న సమయానికి ఉత్పత్తి ప్రారంభం కాగలదనుకున్నాడు.

అందుకు భిన్నంగా జరిగింది. చిన్నపరిశ్రమలను ఎలాంటి పెట్టుబడిలేకుండా, కేవలం బ్యాంకుల్నో మరొకరినో నమ్మి మొదలు పెట్టకూడదు. అవసరమైతే స్వయంగా నిర్వహించగలిగే స్థితి ఉంటేనే ప్రారంభించాలి. ఇదే అతని అనుభవం.

అంతేకాదు పరపతి సౌకర్యాలూ, పర్మిట్లూ, ప్రోత్సహకాలు అన్నీ పెద్ద పెద్ద పారిశ్రామికవేత్తలకే లభిస్తాయి. వారు క్షణాల్లో పనులు చేయించుకోగలుగుతారు. అధికార్లు వారి కనుసన్నలలో మెలుగుతారు. రాజకీయనాయకులు వారి జేబుల్లో ఉంటారు. పనంతా కాయితాలమీద నడుస్తుంటుంది.

ఫోన్లూ.. టెలిప్రింటర్లూ... స్టార్ హోటళ్ళూ మద్యం ఇవన్నీ పోటాపోటీలుగా ఉంటాయి. చూస్తుండగానే బవనాలు పైకి లేస్తాయి.

అంతకుందు తనలాంటివారు ఎందరెందరో నలిగిపోతారు.

సాంబశివరావు తను ఎన్నుకున్న 'ప్రాజెక్టు'కి సరైన సమయంలో 'లోన్' లభించకపోవటం తన దగ్గర 'వర్కింగ్ కేపిటల్' లేకపోవటం అనే ఇబ్బందిని మాత్రమే కాదు ఎదుర్కొంది. అతను తయారు చేసుకున్న దినాల్లో తన ప్రొడక్టుకు మంచి గిరాకి ఉంది.

ఆ తర్వాత రాజకీయ రంగంలో మార్పులు వచ్చాయి. దాంతో ఆ మంచి అవకాశాలకు తీవ్రంగా దెబ్బ తగిలింది.

కొన్ని సంవత్సరాలు అలా గడిచాయి.

తిరిగి ఇప్పుడు ప్రభుత్వం మారింది. అంతే సాంబశివరావులో కొత్త ఆలోచనలు ఊపిరి పోసుకున్నాయి. అయితే ఈ సంవత్సరాలన్నింటా సాంబశివరావ్ ఊరికే కూర్చోలేదు. భారత పారిశ్రామిక రంగం గురించి బాగా అధ్యయనం చేశాడు. అతను తనకని కాకపోయినా కొన్ని 'ప్రాజెక్ట్'ల రూపకల్పన చేశాడు. ఓ సందర్భంలో వాటిని పరిశీలించిన ఓ కొత్త పరిచయస్తుడు ఆశ్చర్యపోయాడు. "ఈ ప్రాజెక్ట్ మీద నేను పెట్టుబడి పెట్టాలనుకుంటున్నాను"

"నిరభ్యంతరంగా పెట్టండి"

"మనం టెర్మ్స్ మాట్లాడుకుందాం" అన్నాడతను.

"ఇందులో మాట్లాడుకోవటానికేం లేదు. మీకు నేను రూపొందించుకున్నదంతా ఇస్తాను. నాకు నయాపైసా అవసరంలేదు. ఇది సక్సెస్ కావటమే నాకు కావాలి" అన్నాడు సాంబశివరావ్.

ఆ వ్యక్తి చాలా ఆశ్చర్యపోయాడు.

డబ్బు చాలామంది దగ్గర ఉంటుంది. అయితే అది ఏ విహంగా పెట్టుబడి పెట్టాలి అనేది మాత్రం అందరికీ చేతకాదు. అలాంటివారి మూలాన, ముఖ్యంగా డబ్బు దాచుకోవాలనే తత్వం వల్ల ఈ దేశంలో డబ్బు 'డెడ్' అవుతూంది. అతను మొత్తం మీద 'రావ్' బాగానే డిమాండ్ చేస్తాడనుకున్నాడు.

రావ్ దృష్టివేరు. ముందతనికి నమ్మకం కావాలి. తనమీద తనకూ, సులోచనకూ నమ్మకం ఉన్నంత మాత్రాన చాలదు. అది ప్రూఫ్ కావాలి. అందుకే ముందు ఆ ప్రాజెక్ట్ విజయవంతం అయితే చాలు. తన 'ఇగో'ను తృప్తిపరుచుకుంటాడు.

చూస్తుండగానే పనులు జరిగిపోయాయి. అద్భుతమైన విజయం అది. సాంబశివరావు పొందిన ఆనంద్మ అంతా ఇంతాకాదు.

తను విజయం సాధించాడు.

సరిగ్గా అప్పుడే సులోచన తిరిగి చెప్పింది.

"మన నడుమకు ఇంకో పాపాయి రాబోతూంది"

"మోస్ట్ వెల్‌కమ్" అన్నాడు సంతోషంగా.

మారిన పరిస్థితుల్లో బ్యాంకులు ముందుకొచ్చాయి. తన మిత్రుడు సహాయం అంటూ చేయకపోయినా తన వెనక నిలబడ్డాడు. అంతా మాంత్రికుడి మహిమలే అనిపించింది. అప్పటినుండి సాంబశివరావ్ వెనక్కి చూసుకోలేదు. ఇంకా రకరకాలుగా చొచ్చుకుపోవటం తప్పించి.

అప్పుడు వచ్చాడు 'భూపేష్'

"ఈసారి మాత్రం మా నాన్న పేరు పెట్టుకు తీరాలి" అన్నాడు సాంబశివరావు.

"పెట్టండి. అయితే ఆధునికంగా ఉండేట్లు చూడండి. రేపు మీ అబ్బాయి పెద్దయితే మిమ్మల్ని తిట్టకూడదు" అంది సులోచన.

"అయినా నాకు తెలియక అడుగుత్యాను. మీరు మీ అమ్మను అంత గాఢంగా ప్రేమిస్తారు కదా. మరి ఆమె పేరు పెట్టుకోకుండా మీ నాన్న పేరే ఎందుకు పెట్టుకుంటున్నారు?" అంది.

"నేను మా నాన్న పేరుగా పెట్టుకోవటంలేదు. అలా పెట్టుకోవాల్సివస్తే మీ నాన్నగారున్నారు. అలానే మా అమ్మా, మీ అమ్మా కూడా ఉన్నారు. ఈరోజు నేను ఏ కబుర్లయినా చెప్పవచ్చు. నేను పరిస్థితులు అనుకూలించనప్పుడు ఎంతగా కృంగిపోయానో నాకు తెలుసు. నీకు తెలుసు. కానీ మా నాన్నమాత్రం అలాకాదు"

సులోచన వింటుండిపోయింది.

"జీవితంలో ఆయనా అనేక ఆటుపోట్లు ఎదుర్కొన్నాడు. కొన్ని సంవత్సరాలు వానలు కురిసేవి కాదు. మరికొన్ని సంవత్సరాలు ఏ తెగులో వచ్చేది. మరి కొద్ది రోజుల్లో పంట చేతికి వస్తుందనగానే రోజుల తరబడి వర్షాలు కురిసేవి. పంటంతా నీళ్ళలో నానిపోయేది. మొక్క మొలిచేది. మరాయనకి బాధ ఉండేదో తెలిసేది కాదు. కొంచెం సేపు తన చేనుకేసి అలా చూసుకునేవాడు. తర్వాత మా భీముడ్ని పిలిచేవాడు 'ఒరేయ్ నీళ్ళు బయటకు వదులుదాం; అంటూ వంగేవాడు. మెల్లగా నీరుపోవటానికి దారిచేసేవాడు. పిల్లలు జ్వరం వస్తే తల్లులు ఎలా ఆరాటపడతారో, ఎంత జాగ్రత్తగా ఉంటారో అంత జాగ్రత్తగా ఉండేవాడు. ఒక్కోసారి వంటరిగా పడుకుని తనలో తను మాట్లాడుకునేవాడు.

అంతకుమించి అమ్మ ముందు మరొకరి ముందుగానీ ఇలా అయిపోయిందే అని అనలేదు. కనీసం 'దరిద్రపు వాన' అని కూడా తిట్టేవాడు కాదు. అలాంటి మనిషిని అర్థం చేసుకోవట్మ నావల్లకాక కొంతకాలం కోపం తెచ్చుకున్నా, ఒక్కోసారి నవ్వుకున్నా, నేను డిప్రెషన్‌లో ఉన్నప్పుడు నాకు ఊపిరి పోసింది నాన్న. నేను రాత్రంతా ఎంతగా క్రుంగిపోయినా ఉదయం లేచేసరికి నాన్న గుర్తొచ్చేవాడు. ఆయన ఎంత ఉత్సాహంగా పనిచేసేవాడో అంత ఉత్సాహంతో పనిచేయటానికి నేను ప్రయత్నం చేసేవాడ్ని.

నాన్నపేరు పెట్టుకున్నంతలోనే కాదు వీడు ఆయనలా కాకపోయినా, ఆయనలోని కొన్ని లక్షణాలైనా పొందగలిగితే నేను సంతోషిస్తా" అన్నాడు.

"అవును మావగారు నిజంగానే భిన్నమైన వ్యక్తి" అంది సులోచన.

ఇద్దరు పిల్లల్తో చాలు అనుకుని ఆపరేషన్ చేయించుకున్నారు. అయితే తులసమ్మగారికి మాత్రం అది ఇష్టంలేదు.

"అప్పుడే ఏమైపోయిందిరా ఇంకోళ్ళవరకు ఆగండి" అందామె.

సాంబశివరావు నవ్వుతూనే తిరస్కరించాడు.

భూషయ్యగారు మామూలుగానే ఈ విషయం గురించి తన ధోరణిలో తానున్నాడు. మనవడ్ని ఎత్తుకున్నాక ఈసారి వెంటనే ఇచ్చేయకుండా కొంచెం సేపు ఆడుకున్నాడు. వాడు మీసాలు పట్టి లాగుతుంటే తులసమ్మకేసి చూసి నవ్వేవాడు.

సాంబశివరావ్ తరచుగా ప్రయాణాలు చేస్తుండేవాడు. అలాంటి సమయంలో సులోచన పిల్లల్తో వచ్చి అత్తగారి దగ్గరుండేది.

తప్పటడుగులు వేస్తూ "తాత..తాత" అంటూ పిలిచే తన మనవడ్ని చూసి భూషయ్యగారికి సంతోషం కలిగేది.

"చిన్న భూషయ్యగారు" అంటుండేవారు చుట్టుపక్కలంతా.

సాంబశివరావు తన పిల్లల విషయంలో మాత్రం చాలా భిన్నంగా వుండేవాడు. వారిని ఒక్కమాటకూడా అనడు. ఎంత అల్లరిచేసినా సరే నవ్వుతూనే ఉంటాడు. వాళ్ళని గుండెలమీదకెక్కించుకుని కథలు చెపుతుంటాడు. పాటలు పాడతాడు. వాళ్ళు ఏం కావాలని కోరితే అది తెచ్చి పెడతాడు.

తను తన నాన్ననుండి ఏమైతే పొందాలని ఎదురు చూశాడో అవన్నీ తన పిల్లలకు అందచేశాడు. స్వప్న ఓసారి అడిగింది.

"డాడీ.. తాతగారు మిమ్మల్ని ఎప్పుడన్నా కొట్టారా?"

"ఏమోనమ్మా చిన్నప్పుడు కొట్టేవారేమో నాకు తెలియదు. నాకు ఊహ వచ్చాక మాత్రం ఎప్పుడూ కొట్టినట్లు గుర్తులేదు."

"మరి నాయనమ్మ."

"నాయనమ్మ కూడా అంతే"

"మరి తాతయ్య బట్టలు ఎందుకు వేసుకోడు"

"బట్టలు వేసుకోడా?"

"పంచె కట్టుకుంటాడులే. చొక్కా ఎందుకు వేసుకోడు"

"తాతయ్యని అడగకపోయావా?"

"మీరే చెప్పండి డాడీ"

"మీ తాతయ్య దగ్గర చొక్కా కుట్టించుకోవటానికి డబ్బులు లేవేమో?"

"ఏం కాదు. మీ దగ్గర డబ్బులున్నాయిగా. మీరు కుట్టించొచ్చుగా"

"నేను కుట్టించినా ఆయన తొడుక్కోడమ్మా."

"మా ఫ్రెండ్స్‌కి తాతగారి గురించి చెప్పాను. వాళ్ళేమన్నారో తెలుసా?"

"ఏమన్నారు?"

"గాంధీతాతగారా మీ తాతగారు అన్నారు"

సాంబశివరావుకి నవ్వొచ్చింది.

"ఈసారి తాతగారి ఊరు వెళ్ళినప్పుడు నువ్వు అడుగు. తాతగారూ మీరెందుకు చొక్కా వేసుకోరూ అని. దానికి ఆయనేం చెబుతాడో చూడు."

"నాకు తాతగారంటే ఇష్టంలేదు. "

"ఎందుకనమ్మా?"

"తాతయ్యకి తమ్ముడంటేనే ఇష్టం" అంది బుంగమూతి పెట్టి.

"పోనీలేమ్మా. నాకు నువ్వంటేనే ఇష్టంకదా"

"నాన్నగారూ" అంది సంతోషంగా

"చెప్పమ్మా"

"మీ నాన్నగారు మిమ్మల్ని బడిదగ్గర దింపేవారా?"

"లేదమ్మా నేనే నడిచి వెళ్ళేవాడిని"

"మీకు రిక్షాలు కూడా లేవా?"

"లేవమ్మా."

"మీ బడిలోకి టిఫిన్ తీసుకెళ్ళేవారా?"

"అవునమ్మా"

"ఏమీ కొనుక్కునేవారు కాదా?"

"ఊహూఁ"

(కొనసాగింపు వచ్చే నెలలో)

Click here to share your comments